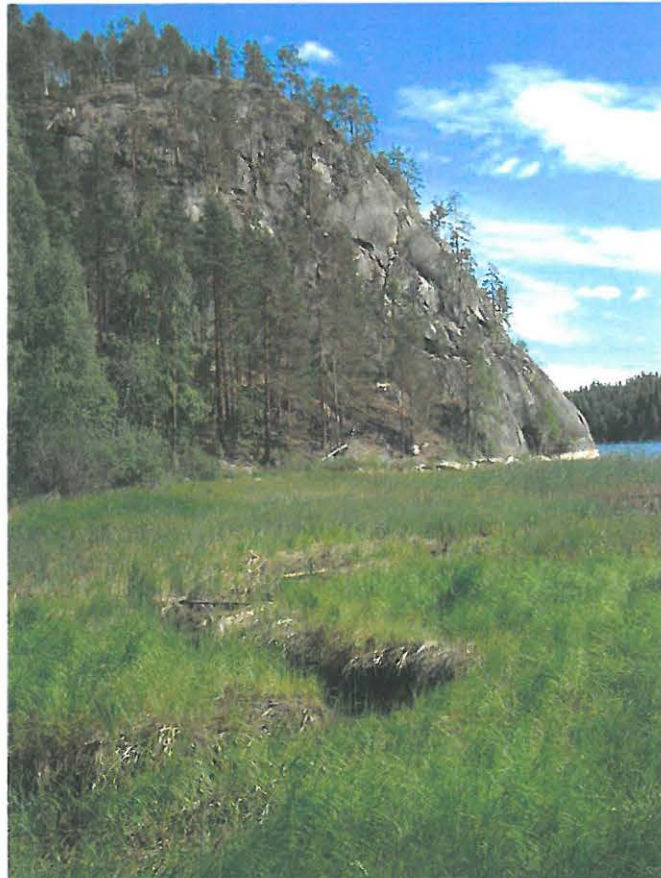

SULKAVAN KUNTA

**SAIMAAN JA SIIKAJÄRVEN ALUEEN
RANTAOSAYLEISKAAVA**

PERUSTIEDOT JA TAVOITTEET

8.6.2007

SUUNNITTELUKESKUS OY

Sisällysluettelo:

1. PERUSTIEDOT	4
1.1 SUUNNITTELUALUE	4
1.2 SUUNNITTELUTILANNE	6
<u>Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)</u>	6
<u>Maakuntakaava (Seutukaava)</u>	9
<u>Yleiskaava</u>	9
<u>Ranta-asemakaavat</u>	9
<u>Rakennusjärjestys</u>	10
2. NYKYINEN MAANKÄYTTÖ	11
2.1 ASUTUS JA VAPAA-AJANRAKENTAMINEN	11
2.2 MAANOMISTUS	11
2.3 ELINKEINOT JA PALVELUT	12
2.4 TIE- JA VESILIIKENNE	12
2.5 SUOJELU	13
3. LUONNONYMPÄRISTÖ	16
3.1 YLEISTÄ	16
3.2 ARVOKKAAT ALUEET JA KOHTEET	16
3.2.1 <i>Natura</i> -alueet	16
3.2.2 Rauhoitetut luonnonsuojelualueet ja -kohteet	20
3.2.3 Luonnonsuojelulla toteutettavat kohteet	20
3.2.4 Suojeltavat pienvedet	22
3.2.5 Muut luonnonarvoiltaan merkittävät alueet ja kohteet	23
3.2.6 Maisemallisesti arvokkaat alueet	27
3.2.7 Esihistorialliset kohteet	34
3.2.8 Historiallisen ajan muinaismuistokohteita	39
3.2.9 Rakennushistoria ja laivaliikenteen jäänteet	45
4. TAVOITTEET	48
4.1 YLEISTAVOITTEET JA SUUNNITTELUPERIAATTEET	48
4.2 PAIKALLISET JA MAANOMISTAJAKOHTAISET TAVOITTEET	48
4.3 VIRKISTYSKÄYTTÖ	49
4.4 ELINKEINOT, PALVELUT	50
4.5 LIIKENNE JA INFRASTRUKTUURI	50
4.6 RAKENTAMINEN	50
5. MITOITUSPERUSTEET	52
5.1 MITOITUSNORMIT	52
5.2 RAKENNUSOIKEUDEN LASKENTAPERIAATTEET	54
5.3 KAAVA-ALUEEN MITOITUSVYÖHYKKEET	58
5.4 ARVOKKAIDEN LUONTOKOHTEIDEN JA KULTTUURIHISTORIAALLISTEN KOHTEIDEN HUOMIOIMINEN	60
6. SUUNNITTELUVAIHEET	61
- Seutukaava- ja Natura 2000-kohteet 1:20 000	
- Nykytilannekartta 1:20 000	
- Ympäristöselvitysraportti ja kartta 1:20 000	
- Mitoitusvyöhykkeet kartta 1:40 000 ja A3	
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	

SULKAVAN KUNTA SAIMAAN JA SIIKAJÄRVEN ALUEEN RANTAOSAYLEISKAAVA

Nyt käsillä oleva asiakirja käsittää Sulkavan kunnan Saimaan ja Siikajärven alueelle käynnistämisen rantaosayleiskaavan perustiedot ja tavoitteet.

Saimaan Partalansaaren yleiskaavoituksen lähestyessä loppuaan Sulkavan kunnanhallitus päätti jatkaa rantayleiskaavatyötä otsikon mukaisen työn käynnistämiseksi 8.6.2005 (181 §). Tekninen lautakunta valitsi 22.3.2006 (29 §) kaavoittajaksi Kaavoitus ja Maankäyttö Oy:n Lappeenrannasta. MRA 18§:n mukainen viranomaisneuvottelu kaavoitukseen ryhdyttäessä pidettiin kunnassa 13.6.2006 (erillinen muistio).

Rantaosayleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena, jolloin rakennusluvut rantavyöhykkeellä voidaan myöntää rantayleiskaavan mukaisesti ilman asemakaavan laatimista.

Yrityskaupan myötä suunnittelutyöstä vastaa jatkossa Suunnittelukeskus Oy:n Lappeenrannan aluetoimisto / maankäytön suunnittelun osalta DI Pekka Mäkinen, DI Jarmo Mäkelä ja RI Antti Hirvikallio sekä luonto- ja maisemaselvityksen osalta FM Sauvo Henttonen.

Tyypillistä kallioista saaristomaisemaa Saimaalta (Kaipolanlahti)

1. PERUSTIEDOT

1.1 Suunnittelualue

Suunnittelualue muodostuu pääosin Sulkavan kunnan Saimaan vesistöalueista Partalansaaren ympärillä. Suunnittelualueen kaakkoispuolelle jää Lohilahden kylä. Lohilahdelta pohjoiseen suunnittelualuetta kuljetaan Lepistönselkää pitkin Vekaransalmen kautta Pihlajaveden Tuohiselälle ja Iiniemeen. Kirkonkylän taajaman itäpuolelta suunnittelualueeseen kuuluu mm. maisemallisesti kaunis Vilkaharju. Partalansaaren pohjoispuolisia selkiä pitkin matka jatkuu länteen jylhän Linnavuoren ohi Enonvedelle ja Siikakosken kautta vielä Siikajärvelle. Lisäksi suunnittelualueeseen kuuluu lukuisia pienempiä vesistöjä. Nykyinen kaavatilanne on esitetty liitekartoissa.

Suunnittelualue koostuu pääosin Partalansaaren kiertävistä Saimaan vesistöalueista, jotka on seuraavassa esitetty kahdeksana eri osa-alueena (pinta-alat hehtaareina suunnittelualueen osalta):

Saimaa Enonvesi-Siikalahti	766.45
Saimaa Iitlahti-Kukkapäänselkä	970.74
Saimaa Kaipolanlahti-Iisalo	551.55
Saimaa Kourulahdenselkä-Alanne	701.52
Saimaa Lepistönselkä-Tolvanselkä	1781.07
Saimaa Lohilahti-Malonen	957.10
Saimaa Pitkälahti-Taipaleenselkä	682.61
Saimaa Tuohiselkä-Annikinselkä	2028.10
Saimaa yhteensä	8439.14 ha

Pienempiä vesialueita on yhteensä 54 kpl, joista Siikajärvi on selkeästi suurin. Osa ulottuu naapurikuntien puolelle, jolloin todellinen pinta-ala on suurempi:

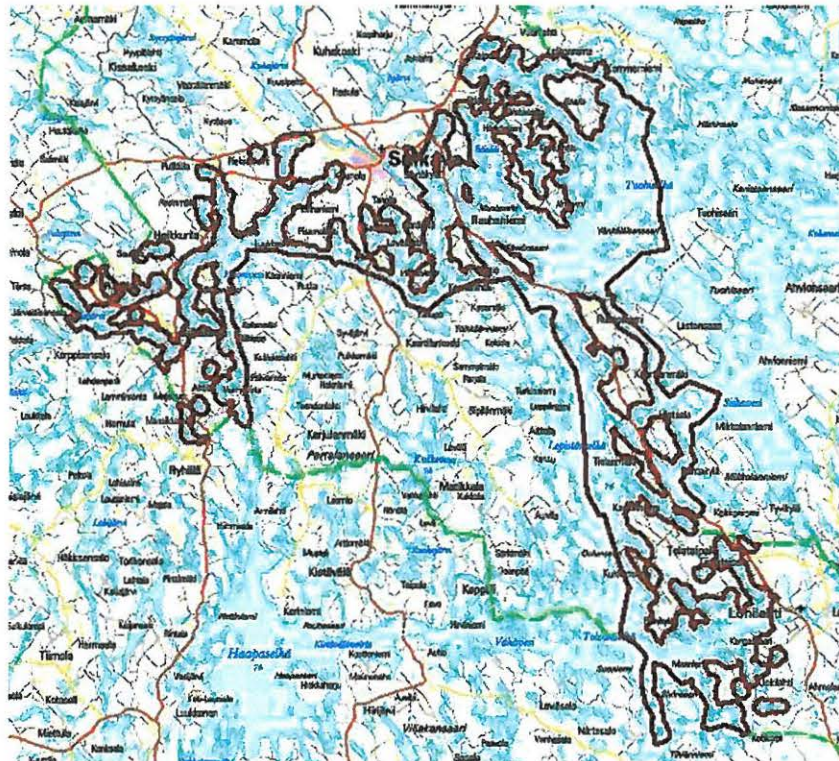
Annikinlampi	0.69
Hepolampi	6.28
Hietalampi	18.20
Hirvijärvi	2.46
Huosioslampi	6.30
Häränjärvi	32.29
Iso Hanhilampi	6.50
Iso Valkealampi	4.01
Kaakonlampi	3.44
Kaartilanjärvi	6.58
Kaijanjärvi	2.39
Kapialampi	5.85
Karhilampi	7.34
Koijärvi	28.20
Koiralampi	17.15
Koljunlampi	2.59
Koskenlampi	13.19

Kukkarlampi	3.78
Kurkijärvi	19.22
Käköjärvet	23.85
Kärmejärvi	5.08
Kärmelampi	1.74
Mustalampi	1.66
Myllyjärvi	33.56
Myllylampi	4.80
Pajajärvi	35.02
Paskolampi	1.04
Pieksuunjärvi	53.76
Pieksänlahti	7.30
Pieni Hanhilampi	11.79
Pitkälampi	4.83
Pöllälampi	52.43
Riihijärvi	29.40
Ruokosenjoki	0.91
Saarijärvi	39.97
Salilammit	1.11
Salilammit	1.68
Saunalampi	4.94
Siikajärvi	167.18
Siikakoskenjoki	1.07
Suuri Tyyrlampi	2.69
Suurijärvi	44.66
Särkijärvi	12.99
Telajärvi	14.32
Tielampi	2.82
Tokee	16.01
Tokeensalmi	0.70
Tuonilampi	14.67
Tyyrlampi	1.29
Valkealampi 1	3.94
Valkealampi 2	2.16
Vasarainen	11.31
Vilkajärvi	32.26
Vänkälänjärvi	4.59
Yhteensä	833.99 ha

Annikinlampi Annikinniemen keskellä

Suunnittelualueen pinta-ala on noin 175 neliökilometriä, josta vesialuetta noin 95 km². Rantaviivan pituus ranta-asemakaavojen ulkopuolella on noin 400 km. Suunnittelualue on esitetty seuraavassa likimääräisesti ruskealla:

1.2 Suunnittelutilanne

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksista säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:ssä. Lain 24 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja edistää niiden toteuttamista. Valtion viranomaisten on myös arvioitava toimenpiteidensä vaikutuksia valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kannalta.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on ryhmitelty asiasisällön perusteella seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Toimiva aluerakenne
- Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto
- Helsingin seudun erityiskysymykset
- Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet.

Mm. seuraavat yleistavoitteet koskevat nyt laadittavaa yleiskaavaa:

”Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävää hyödyntämistä.”

”Elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta edistetään hyödyntämällä olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja eheyttämällä taajamia. Taajamia eheyttäessä parannetaan elinympäristön laatua. Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa.”

”Alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä. Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden välillä edistetään mahdollisuuksien mukaan.”

”Liikennejärjestelmiä suunnitellaan ja kehitetään kokonaisuuksina, jotka käsittelevät eri liikennemuodot ja palvelevat sekä asutusta että elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään liikenne- ja kuljetustarpeiden vähentämiseen sekä liikenneturvallisuuden ja ympäristöystävällisten liikennemuotojen käyttöedellytysten parantamiseen.”

Yleiskaavoitustakin ohjaavat yleis- ja erityistavoitteet on tarkemmin esitelty esimerkiksi ympäristöministeriön julkaisussa ”Maankäyttö- ja rakennuslaki

2000, opas 5, Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttö-tavoitteista”

Saimaan aluetta koskee erityinen tavoite koko vesistöalueen säilyttäminen luonto- ja kulttuuriarvojen kannalta erityisen merkittävänä alueena. VAT-VUOKSI- projekti selvittää mitä tavoitteen - Vuoksen vesistöalueen järviluonnon, maiseman ja kulttuurin erityispiirteiden säilyttäminen - soveltaminen käytännössä tarkoittaa. Projektin tavoitteet on erityisesti huomioitava nyt käsillä olevassa yleiskaavatyössä.

Poiminta Vuoksen vesistöalueen erityispiirteistä ja arvoista

<i>Vuoksen vesistöalueella ohjataan</i>	että järviluonnon erityispiirteet säilyvät	että maiseman erityispiirteet säilyvät	että kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät
matkailua siten,	* harvinaiset lajit ja niiden elinympäristöt (mm. norppa, taiga- ja kaskilajit) * vesistöjen hyvä tila	* positiiviset mielikuvat järvimaisemasta, itäsuomalainen järvimaisema kansallismaisemana tunnettu, suomalaisuuden tavaramerkki * geologiset harvinaisuudet, ovat esillä kansallispuistoissa ja järviluonnossa	* Pictarin vaikutukset historian eri vaiheissa * ortodoksisuus * huvilakulttuuri eri vaiheissaan
vesistöjen virkistyskäyttöä siten, 1. suojelualueet 2. virkistysalueet 3. vapaa-alueet	* taigalajit ja niiden elinympäristöt	* vuodenaikojen vaihtelu, esim. tulvan luonne - vain vähän käytetty mahdollisuus * majoituksen maisema – pysynyt luonteeltaan samana asutuksen alkuajoista asti	* perinteisen teollisuuden jäänteet rannoilla * vedenalainen kulttuuriperintö
vesiliikennettä siten, 1. tavaraliikenne 2. henkilöliikenne 3. virkistysveneily 4. melontaa		* ranssaasti vaihteleva, erilaisten järvien, virtaavien vesien ja selkäviesien muodostama reitti ja kokonaisuus	* perinteiset satamat ja laituripaikat, laivaväylät ja vanhat kanavat * sisävesilaivasto * viitit ja hylät * säilyneet uiton rakenteet
rakentamista siten, 1. taajamat 2. pysyvä haja-asutus 3. loma-asuminen	* rantamuotojen moninaisuus edellyttää eri muodoille (silokallio, kivikko, hietikko, suorannat, kulttuurirannat) erilaisia rakentamisen sijoitustapoja ja mitoituksia * vesistöjen karuus * rantatöyräät ja muinaisrannat jäänteinä muinaisesta Saimaasta * kalliot ja harjut * saimaannorppa ja muiden reliktiläinten ja reliktiläisvien elinympäristöt ja kantojen säilymisen edellytykset * taigalajit ja niiden elinympäristöt	* geologiseen historiaan sisältyvät piirteet * itäsuomalaisen järvimaiseman edustavuus * rantaviivan, luonnontilaisen ja vapaan rannan runsas määrä * vesistöjen ja viljelysten tuoma maiseman avoimuus	* vesikansan rakentamisen tavat * asutuskeskittymien sijainti veden äärellä * perinteisen rakentamisen ja maankäytön traditiot (mm. mäkiasutus ja pihamuodot, lähimateriaalit ja vaikutteiden muuntelu) * järviruukkien jäänteet ja niiden perinteiden jatkajat, savupiiput veden äärellä * huvilakulttuurin polvet (1.-3.) * merkittävien historiallisten vaiheitten ja itäisten kulttuuripiirteitten jäljet * historiallisesti ja kulttuurisesti kerroksellinen rakentaminen * harvan asutustavan tyyppit (esim. yksi talo/mäki)
muuta maankäyttöä siten,		* rantojen suojavyöhykkeiden ja avoimuuden ristiriita - ratkaistava * äänimaisema - hiljaisuus * havumetsä järvimaiseman osana	* kaskikulttuurin perinteet ja jäänteet (puulajisuhteet, kaskikasvit, perinnebiotoopit, kivisyys, nimistö) * muut perinteisten maa- ja metsätalouden perinteet ja ilmentymät (niittytalouden jäljet, järvenlaskut) * erittäin harva asutustapa * pitkäikäiset elinkeinot (kalastus, metsätalous)

Maakuntakaava (Seutukaava)

Sulkavan alueella viimeisimpänä seutukaavana on laadittu ympäristöministeriön 18.12.2000 vahvistama Savonlinnan seudun seutukaava. Seutukaavassa yleiskaavan suunnittelualueelle osoitetut varaukset ovat:

- As 24.101 Kaunolan kylä
- Arvokkaat kulttuurimaisemat kma 24.669 Iitlahden peltomaisema, kma 24.671 Kaartilänmäen peltomaisema, kma 24.672 Telataipaleen maatalousmaisema
- Loma-asuntoalueet RA 24.131, RA 24.132, RA 24.134, RA 24.135, RA 24.136, RA 24.143, RA 24.144, RA 24.145, RA 24.146
- Matkailupalvelualueet RM 24.01 Vilkaharju ja RM 24.02 Hopeasaari
- Luonnonsuojelualueet SL 03.59 Pihlajavesi, SL 24.31 Vilkaharju, SL 24.38 Linnavuori, SL 24.40 Ruokolahden metsä, SL 24.46 Hepoluhta, SL 24.47 Jänisselän saaret
- Rakennussuojelukohteet ja -alueet SR 24.611 Iitlahti, SR 24.645 Linnaniemi, SR 24.652 Tapiola, SR 24.654 Tuonilahden kurssikeskus, SR 24.656 Viinämäki, SR 24.640 Entinen Heikkurilan koulu, SR 24.662 Tialanmäki ja Hintsala, SR 24.663 Vekaransalmi, SR 24.664 Rauhaniemi, SR 24.665 Vilkaharju 1, SR 24.666 Vilkaharju 2, SR 24.668 Kivilahti, SU4 24.62 Telakanava
- Arvokas harjualue ah 24.809 Annikinniemi
- Muinaismuistokohteet ja -alueet SM 24.508 Pieksunjärvi, SM 24.506 Rauhaniemi, SM 24.510 Tuonilahti, SM 24.505 Ruunapäänniemi, SM 24.514 Kukkapää, SM 24.515 Tiala, SM 24.516 Pajasalmi
- Uiton toimintapaikat LV1 24.272 Vihottu, LV1 24.278 Ruokoniemi, LV1 24.280 Vekara
- Teollisuusalue T 24.120 Hasulanjoen teollisuusalue
- Virkistyskohde VR1 24.13 Vekaransaari
- Kaatopaikka-alue ET1 24.740
- Kalataloudellisesti arvokas vesistö kav 10.304 Kuohujoki
- Sähkölinja 24.701 Juva – Kallislahti 400 kV
- Laivaväyliä ja teitä (kts. kohta 2.4)

Yleiskaava

Suunnittelualueella ei ole voimassa olevia oikeusvaikuttavia yleiskaavoja. Nyt laadittava yleiskaava rajautuu Partalansaaren rantaosayleiskaavan sekä Lohilahden ja Kirkonkylän taajamaosayleiskaavoihin.

Ranta-asemakaavat

Suunnittelualueella on 20 maanomistajien laadittamaa vahvistettua ranta-asemakaavaa. Kaksi ranta-asemakaavaa on valmisteilla. Alueiden sijainti selviää liitteinä olevista kartoista (nykytilanne).

- Etu- ja Taka-Rajastin ranta-asemakaava
- Hintsalan ranta-asemakaava
- Iiniemen ranta-asemakaava
- Iinsalon ranta-asemakaava
- Jaatilan ranta-asemakaava
- Kaskirannan ja Telajoen ranta-asemakaavaluonnos
- Kukkapään ranta-asemakaava
- Linnavuoren ranta-asemakaava
- Maalahden ranta-asemakaava
- Maaniemen ranta-asemakaava
- Niitsänniemen ranta-asemakaava
- Pitkäsalmen ranta-asemakaava
- Saarenpään ranta-asemakaava
- Tannilan ranta-asemakaava
- Telataipaleen ranta-asemakaava
- Varmarannan ranta-asemakaava
- Vihotunniemen ranta-asemakaava
- Vihotunniemen ranta-asemakaava 2
- Ranta-Sastavin ranta-asemakaava
- Iitlahden ranta-asemakaava
- Salosensaaren ranta-asemakaava
- Vartioniemen ranta-asemakaavaehdotus

Rakennusjärjestys

Sulkavan kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty kunnanvaltuustossa 17.12.2003. Voimaan se tuli vasta 21.2.2006 valituskierroksen takia. Partalansaaren osayleiskaavassa on hieman rakennusjärjestyksestä poikkeavat säännökset mm. rakennusoikeuden ja rakentamisen määrän suhteen.

Ranta T 7 Säräisniemen vaiheen kivikauden edustajan asuinpaikka. Löytöpaikka on kesäasuntorivin takana niiden ja mökkien välittömässä tuntumassa. Loma-asutus on vähentänyt asuinpaikan esihist. arvoa
Toimenpiteet: -

Vuoniemi NE (EH 21)

Kuten ed.

piste: x:6853140 y:3576460 z:81, et: 33,3

maksimi-ikä: 3799 BP 1799 ekr.

tod.näk.ikä: 3486 BP 1486 ekr.

minimi-ikä: 3180 BP 1180 ekr.

Toimenpiteet: -

Vuoniemi S (EH 22)

Niemen eteläisen hiekkarannan tuntumassa siitä n. 50 m päässä kivikautinen asuinpaikka T 5 rannan Sarsa-Tomitsa keramiikan aikainen asuinpaikka.

Piste: x:6852200 y:3576720 z:82, et: 34,2

maksimi-ikä: 4493 BP 2493 ekr.

tod.näk.ikä: 4159 BP 2159 ekr.

minimi-ikä: 3836 BP 1836 ekr.

Toimenpiteet: 75 m pitkä hiekkaranta on osa kivikautista asuinpaikkaa. Hiekkarantaa ei tule käyttää rakentamiseen.

Vuoniemi SE (EH 23)

Niemen kaakkoon pistävällä kärjellä korkeimmalla paikalla kivikautinen asuinpaikka 70 m.

Piste: x:6852330 y:3576860 z:85,5, et: 34,2

maksimi-ikä: 6020 BP 4020 ekr.

tod.näk.ikä: 5799 BP 3799 ekr.

minimi-ikä: 5566 BP 3566 ekr.

T 0 -rantataso, kampakeraaminen asuinpaikka.

Myllyjärven mahdollinen esihist. asuinpaikka (eh 24)

Järven pohjoisrannalla metsänlaikutusalueella säretyä kvartssia.

Toimenpiteet: arkeologinen tarkastus.

3.2.8 Historiallisen ajan muinaismuistokohteita

Ruuvistonmäen kiviröykkiöt (HM 1)

Mäen kaakkoisella jyrkähköllä rinteellä 87,5 m korkeudessa.

On mahdollista että röykkiöt ovat viljelyperustaisia.

Pisamalahden linnavuori (HM 2)

Linnavuori on valtakunnallisesti merkittävä maisemallisesti, arkeologisesti ja kasvistollisesti ranta-alueineen. Se kuuluu osana Linnavuoren-Enonveden rantojensuojeluohjelman kohteeseen. Linnavuoren SL-alueeseen kuuluu Partasensaaren puolella Rutkanlahden (natura-alue FI0500204) ja Kortevuoren luonnonsuojelualueet.

Etelä-Savossa on seitsemän muinaislinnaksi tai linnavuoreksi luokiteltua muinaisjäännöstä. Neljä niistä sijaitsee Mikkelin seudulla, yksi Sulkavalla, yksi Puumalassa ja yksi Savonlinnassa. Savonlinnan Ikoinniemen Linnavuorelta ei kuitenkaan ole mitään merkkejä sen käytöstä sotilaallisiin tarkoituksiin. Se on kuitenkin saattanut olla vartio- ja tähytyspaikka.

Sulkavan Pisamalahden Linnavuori on ehkäpä komein Suomen linnavuorista. Linnavuori kohoaa yli 50 metriä Enonveden pinnan yläpuolelle. Pisamalahden

linnavuorella on kivimuureja tarvittu vain itäisellä rinteellä, jossa huolellisesti rakennettu muuri on 120 m pituinen, metrin korkuinen (paikoin lähes 3 m korkuinen) ja 2,3-3,3 m levyinen. Linnavuoren laelle muurin taakse jää noin 100x120 m alue, jossa on aikoinaan ollut mm. ainakin 14 heittokivikasaa. Linnavuoren juurella on kaksi luolamaista onkaloa.

Linnavuori

Kuka rakensi Sulkavan linnavuoren varustukset ja milloin?

Sulkavan linnavuori on mainittu jo vuoden 1561 veroluettelossa Iitlahden kymmenyksen talonpojille Hannu ja Heikki Kontiaiselle kuuluvana. Mutta milloin linnavuori olisi rakennettu? Linnavuorelta ei ole ajoittavia löytöjä. On epätodennäköistä, että Sulkavan Linnavuoren olisivat rakentaneet hämäläiset eränkävijät tukikohdakseen. Alue on kaukana Hämeen sydänmailta ja on vaikea kuvitella miten linnavuori olisi kyetty pitämään hallussa keskellä oletettavasti vihamielistä seutua. Viimeistään hämäläisten palattua kotiseudulleen varustukset olisi hävitetty.

Linnavuori sijaitsee erinomaisella paikalla Enonveden partaalla; vuorelta on ollut hyvä näkyvyys sekä itään että länteen. Jos Enonveden länsipäässä oleva Vartioniemi on samanikäinen linnavuoren kanssa, linnavuori olisi rakennettu lännestä tuleva uhkaa vastaan. Tällöin se olisi vanhempi kuin vuoden 1323 Pähkinäsaaren rauhan raja, joka kulki selvästi idempänä ja jolloin linnavuoren seutu jäi Ruotsin kruunun hallintaan. Linnan rakentajat olisivat siis joko karjalaisia tai seudulla asuneita savolaisia.

Mutta onko Sulkavan Linnavuori jo rautakautinen, yli tuhannen vuoden takaa? Sulkavalta on useita rautakauden lopun löytöjä ja viitteitä rautakautisesta asuinpaikasta Iitlahdessa viitisen kilometriä itään Linnavuoresta. Kaksi kilometriä etelään linnavuoresta sijaitsevan Mustikkalammen siitepölyanalyysissä on havaittu, että seudulla on viljelty ruista jo joskus noin vuoden 500 tienoilla ja jatkuva viljely olisi alkanut jo 1000-luvun alussa. On siis täysin mahdollista, että Pisamalahden linnavuori olisi peräisin 1100-1200-lukujen levottomilta ajoilta, jolloin idän ja lännen valtakamppailu alkoi ulottua Suomeenkin. Esimerkiksi novgorodilaisista kronikoista tiedetään, että novgorodilaiset ja karjalaiset tekivät 1226-1227 hävitysretkiä syvälle Hämeeseen. Nestorin kronikassa sanotaan että "... Tänä talvena (1226-1227) Jaroslav Vsevolodinpoika meni Novgorodista meren yli Hämeeseen sinne asti, minne kukaan Venäjän ruhtinaista ei ollut ennen kyennyt menemään ja valloitti koko heidän maansa ja palasi Novgorodiin kiittäen ja ylistäen Jumalaa...". Luultavaa on, että hävitysretket olivat molemminpuolisia, joten Sulkavan linnavuori saattaisi olla seudun asukkaiden turvapaikka hämäläisten ryöstöretkiä vastaan.

Vuosisatoja oli tapana piilottaa omaisuus metsiin ja väki pakeni piilopirtteihin. Linnavuoret ovat saattaneet olla turvapaikkoja, mutta jos koko väestö olisi niille paen-

nut, olisi vihollisen ollut helppo piirittää heidät ja aikaa myöten näännyttää janoon ja nälkään. Luultavaa onkin, että linnavuorille on paennut vain osa asekuntoisista miehistä pääosan jäädessä linnavuoren ulkopuolelle vihollista tilaisuuden tullen ahdistelemaan.

Linnavuori

Sijainti: Sulkava

Maisemamaakunta: Itäinen Järvi-Suomi, Suur-Saimaan seutu

Pinta-ala: 220 ha

Sulkavan Linnavuori on maamme tunnetuimpia muinaislinnoja. Sen laelta avautuvat upeat näköalat Enonveden järvimaisemiin.

Maisemakuva ja luonnonpiirteet

Linnavuori kohoaa Enonveden Linnavirrasta lähes pystysuorana seinämänä 57 metrin korkeuteen. Alueen maisemakuvan kannalta tärkeä Linnavirta on muodostunut itä-länsi –suuntaisen kallioperän murroslinjaa. Vettä myöten lähestyttäessä Linnavuori näkyy kauas. Maan puolelta Linnavuorta ympäröi jyrkkien kallioisten mäkien ja niiden välisten laaksojen luonnehtima metsäinen maasto. Suosituna näköalakohteena vuoren laki on jonkin verran kulunut ja roskaantunut.

Kulttuuripiirteet

Luonnostaan hyvin suojattu Linnavuori on tarvinnut varustuksen vain maanpuoleiselle koillisivulleen, missä on useiden kymmenien metrien pituinen kivivalli, ehkä komein koko Suomessa. Kivivallin paksuus vaihtelee kolmen metrin molemmin puolin ja ulkosivulta se on paikoin yli kahden metrin korkuinen. Valli on tehty sovittamalla päällekkäin erikokoisia lohkoituja ja luontaisiakin kiviä. Kivivallin varassa ovat muinoin olleet vielä puiset varustukset, joiden avulla hyökkääjää estettiin pääsemästä linnan laelle. Muurin sisäpuolelta tavattuja kivikasoja on pidetty heittokivivarastoina.

Sulkavan Linnavuori on yksi Saimaan alueen 12 muinaislinnasta. Se on ollut suoja- ja puolustuspaikka, jonne vetäydyttiin vasta vihollisen uhatessa. Linnavuorelta ei ole mitään sen ikää osoittavia löytöjä, mutta lähiseudulta saadut paleobotaanisiet näyttävät viljan viljelyn vakiintuneen seudulla jo 1100-luvulla.

Pieksänlahden sotavarustus (HM 3) EM 24.01

Pikku-Vihan tai Kustaan sodan aikainen (1790-luku) aikainen väijytysvarustus.

Tien varteen kaivettuja 17 suojakuoppaa, joissa paikallinen sotaväki taisteli venäläisiä sotilaita vastaan. Kuopat ovat suojaoteroita, eivät taisteluhautaa. Niiden sijoittaminen maastoon on ymmärrettävä vain yllätysväijytyksen kannalta. Mäen harjalla on lisäksi neljä kaivettua kuoppaa .

Toimenpiteet: varustusten kartoitus ja ajoitus. Kuopat ovat kiinteänä historiallisena muinaisjäänneksenä suojeltuja.

Siikakosken sotavarustus (HM 4) EM 24.01

Kahdelle kanuunalle tehtyät asemat suojavalleineen. 200 m luoteeseen Siikakosken sillasta. Kustaan sodan (1788-90) aikaisia varustuksia. Mäen rinteelle lapioitu tasanne kahdelle kanuunalle ja niiden eteen suojavallia. Tasanteet ovat pari metriä leveät ja viitisen metriä pitkät, tasanteilla on enimmillään n. metrin syvyiset kaivannot. Ympäristössä on matalia, pieniä kuoppia, jotka liittyvät varustukseen. Paikalta on pystytty ampumalla hallitsemaan Siikajoen yli vievää siltää ja Puumalasta Sulkavalle vievää tietä. Vanha kaksihalvinen kivisilta on yhä nähtävillä nykyisen sillan länsipuolella. Varustus on 1700-luvulta. 19.7.1789 paikalla käytiin taistelu venäläisten vetäytyessä Juvalta Siikakoskelle ja edelleen Puumalaan. Sairalanmäellä, Siikakoskelta alun toista kilometriä luoteeseen Juvalle päin on sotilashautausmaa, jonne on muistomerkkien mukaan haudattu Kustaan sodan aikana kaatuneita suomalaisia ja ruotsalaisia sotilaita.

Tykkitasanteen kulmassa kasvaa kangasvuokko (Pulsatilla vernalis).

Toimenpiteet: historiallinen varustus on suojeltu kiinteä muinaisjäännös. Varustuksen ja sillan välinen alue tulisi jättää rakennuksista vapaaksi.

Pieni Hanhilammen maavalli (HM 5)

Erikoinen pyöreä maavalli metsässä. Vallikehän läpimitta on 15 m ja itse valli on noin metrin korkea. Kehän läpi johtaa kolme kulkuaukkoa. Rakennelma on erittäin säännöllinen eikä vaikuta tervan-, hiilen tms. tuotteen valmistukseen käytetyltä. Omalla tavallaan ainutlaatuinen maanrakennustyö täysin umpimetsässä. Toimenpiteet: Kohde on tutkittava arkeologisesti ja määriteltävä sen mahdollinen suojeluarvo. Merkitään toistaiseksi suojeltavaksi kohteeksi.

Vekaransaaren rajavartiorakenteet (HM 6) EM 24.03

Turun Rauhan 1743 jälkeen Venäjän valtiollinen raja kulki Vekaransalmessa. Rajan vartiointia varten venäläiset sotilaat rakensivat pieniä varustuksia, joista kahden jäänteet löytyvät Vekaransaaresta. Alueelle EM 24.03 on korkeimmalle kalliolle rakennettu pyöreä kiviladelmä ja kehävalli. Kehän halkaisija on n. 5 m. Aluevarauksessa (250 m pitkä, 1,6 ha) ei todettu muita rakennelmajäänteitä 1700-luvulta. Loma-asuntotonteilla olleet mahdolliset jäänteet ovat tuhoutuneet. Etelä-Savon ympäristötietokorttiin on kirjattu virheellinen maininta esihistoriallisesta kohteesta. Myöskään I maailmansodan rakenteilla ei ole mitään tekemistä näiden rakenteiden kanssa.

Saaren pohjoisimmassa kärjessä lossivahdin talosta pohjoiseen todettiin kalliolla pyöreä kiviladelmä, joka lienee ollut vartiokojun perustus. Ilmeisesti tätä koskeva teksti löytyy erästä maakuntaliiton taulukosta: Vekaransalmen itärannalle, kallion päälle sen eteläpään laivalaiturista luoteeseen on ladottu pyöreä, puolen metrin korkuinen ja sisähalkaisijaltaan 2,5 metrin kivikehä, jonka seinämät ovat noin metrin levyiset. Rakennelma on paksun sammaleen peitossa. Kyseessä voisi esim. olla venäläisten rajavartioasema.

Toimenpiteet: Kiinteät jäänteet ovat muinaismuistolain suojaamia.

Vekaransaaren sotavarustus (HM 7) RS 24.38

Lossin vierellä tien eteläpuolella on 1700-luvulla kaivettuja vallituksia (lainaus tietokannasta). Kyseessä on sekaannus, jolla ilmeisesti tarkoitetaan I maailmansodan aikaista varustusta. Tämän eteläpuolella ja siihen liittyen on paikalla myös Salpalinjan varustuksia.

Toimenpiteet: sotavarustukset ovat muinaismuistolain suojelemaa.

Pajasalmen tykkiasemat (HM 8)

Ruokolahden maantien poikki rakennettu Salpalinjan tykistöasema, jossa on ollut joko raskaita kranaatinheitimiä tai tykkejä. Asemassa on ollut jonossa ainakin 9 asetta, joista maantien itäpuolella 4. Viimemainituista yksi on tien levennyksen yhteydessä täytetty. Tien eteläpuolella olevista eteläisintä on viime kesänä täytetty ilmeisesti vesijohtotöiden ohessa.

Supparinteessä on neljä kappaletta aseiden käyttäjien korsunpohjaa rivissä. Kukkapäänselän rannassa on suurehko ampuma-aukolla varustettu korsu rantapenkereessä.

Yksittäinen tuliasema on lisäksi Kukkapäässä tykistöasemasta 750 m luoteeseen. Toimenpiteet: varustukset ovat muinaismuistolain suojaamia.

Vekaransaaren varustus (HM 9) RS 24.38

Salpalinjan taisteluhauta ampumapesäkkeineen. Varustuksen pituus vajaan 500 m. Salmessa lisäksi panssarieste.

Toimenpiteet: muinaismuistolain mukaiset.

Vekaransaari

Myllyjärvenniemen sotilaskaivannot (HM 10)

Ilmeisesti viime sotien aikaisia vartiomiesten suojapoteroita: lähellä niemen kärkeä olevassa kumpareessa kuusi kappaletta ja keskellä niemeä olevalla mäellä kolme kappaletta.

Toimenpiteet: - , sillä niemessä ei ole tilaa rakennuspaikoille.

Säviönsaaren sotilaskaivannot (HM 11)

Säviönsaaren eteläkärjessä vaatimattomia ampumakaivantoja, jotka ovat todennäköisesti viime sotien ajalta.

Toimenpiteet: -

Huuhinmäen tykkipatteri (HM 12) RS 24.39

Kuuden järeän tykin kaivetut asemat mäen kaakkoisrinteessä. Katettuja miehistösuojia. Mäyrän (ketun)metsästäjät ovat kaivelleet yhdessä eläinten kanssa asemien reunoja.

Julk. 137/1987. Etelä-Savon puolustusvarustukset historiallisella ajalla.

Toimenpiteet: sotahistoriallinen kiinteä muinaisjäännös. Ei vaikutusta rantaosayleiskaavaan.

Tialanmäen panssarieste (HM 13) RS 24.40

Vahva panssarikivieste poikki kannaksen Kotilahdesta Lepistönselkään. Kallion sisään tai louhittujen rintausten suojaan valmisteltuja tykkiasemia. Salpaliinjan rakentaminen alkoi kesäkuussa 1940. Kartoitusta on korjattu todennetuksi.

Panssariesteen sisässä kasvaa harvinaista kasvia nimeltä suokurjenpolvi (*Geranium palustre*).

Toimenpiteet: Esteen rakenteet ovat muinaismuistolain suojaamia. Este olisi hyvä maisemallisessa tarkoituksessa näkyvöittää poistamalla sen sisään kasvaneet puut.

Tialanmäen panssarieste

Telataipaleen panssarieste (HM 14) RS 24.41

Kanavan pohjoispuolelle varustettu Salpalinjan panssariestekaivanto. Kaivantoja on rakennettuilla tonteilla muokattu käyttämällä niitä rakentamiseen ja täyttämälä.

Telataipaleen kanavan pohjoispään pohjoisrannan merkintä perustunee siihen, että panssariestettä varten purettiin kanavan reunakiveystä. Maastossa ei ole mitään jälkiä linnoittamisesta ja parhaillaan kanavan rantaa kivetään uudestaan Merenkululaitoksen työnä. Telalahteen pistävässä niemessä on sen sijaan runsaasti täydennettävää kaivantoa.

Toimenpiteet: Salpalinjan puolustuslaitteen ovat muinaismuistolain mukaisia suojelukohteita, jotka tulee ottaa huomioon rakennussuunnittelussa.

Telataipaleen kanava (HM 15) SU 24.62

Marsalkka Suvorovin rakennuttama sotilasstrateginen vesiyhteys 1790-luvulla. Kanavan pohja tuettiin hirsiarenalle. Kanavan varrelle rakennettiin kanavatullin talo ja vesitien matkaajan maja. Kanavan länsipäässä oli laivalaituri. Vuodesta 1912 lähtien kanavan varressa toimi kauppa ja 1914 höyrymylly. Kanavan länsisuun puoleisessa niemen kärjessä on venäläisillä ollut tiettävästi kasarmi. Kanavalla on v. 2003 tehty kasvillisuuskartoitus (ei mitään mainittavaa) ja 19.9.-5.10.2005 rakenteiden kaivaustutkimus (ks. kuvaus) Museoviraston rakennushistorian osaston toimesta (Wesa Pertola). Syksyllä 2006 Merenkululaitos kunnosti kanavan kiveyksineen. Kanava on merkittävä veneily-yhteytenä.

Kuvaus:

1790-luvulla rakennetun Sulkavan Telataipaleen kanavan koekaivaukset oli suunniteltu palvelemaan tulevan restauroinnin tarpeita, ja niiden tavoitteena oli selvittää millaisia historiallisissa kartoissa ja piirroksissa näkyvät kanavarakenteet ovat, missä ne tarkalleen ottaen sijaitsevat ja millaisessa kunnossa ne ovat. Alueelle avattiin kuusi kaivausalueita.

Kanavan laidoilla olevat kivirakenteet ovat säilyneet kaksijakoisesti: kaakkoispuolen kiviluiska on lähes alkuperäisessä asussaan kun taas luoteispuolen pintakiveys on purettu ilmeisesti 1940-luvulla. Kiviluiskien alaisten hirsiarinoiden puumateriaali on säilynyt kosteissa olosuhteissa erinomaisesti, mutta paikoitellen rakenne ei kuitenkaan ole täysin kestänyt maamassojen painetta. Sen sijaan aallonmurtaajien keskelle vanhoihin karttoihin merkittyjen puisten keskirakenteiden yläosat ovat täysin tuhoutuneet, ainoastaan pohjaveden tason alapuolinen osuus on jäljellä. Merkittäviä esinelöytöjä ei tehty.

Toimenpiteet: kanavan ympäristö on historiallisesti merkittävä rakennetun maiseman suojelukohde.

Telataipale idästä päin kuvattuna

Kesäkalmistot (HM 16a-c)

Nimistön ja vallinnee käytännön mukaisesti on oletettavaa, että suunnittelualueelta löytyy ainakin yksi kesäkalmisto. Se on Lohilahden Tuliniemen edustalla oleva **Raatosaaari (HM 16a)**. Luoto on vain kahden aarin kokoinen ja kallioinen, joten vainajaa ei ole voitu haudata tilapäisesti. Luultavasti kulkuteihin kuolleita on toimitettu pois elävien ilmoilta pienelle luodolle odottamaan jääkelien kuljetusta. Luultavasti luodolla on ollut jonkinlainen vaja tarkoitukseen. Vekaransalmen lähellä on **Luusaari (HM 16b)**, 28 aarin kokoinen pikkusaari. Tätä saarta on mahdollisesti käytetty hautapaikkana. Matalaan haudattujen vainajien luita on tullut esille, josta seikasta saari on saanut nimensä. Saarella on lomamökki. Kolmas samaan asiayhteyteen viittaava nimi on **Kalmaluodot (HM 16 c)**. Myös tällä luodolla on loma-asunto. Saaria ei tutkittu tämän työn yhteydessä. Toimenpiteet: historiallinen arkeologinen selvitys olisi saarien kohdalla tarpeen

3.2.9 Rakennushistoria ja laivaliikenteen jäänteet

Rauhaniemen museoalue (rs 1) RS 24.13

Museo käsittää Rauhaniemen lakkautetun kansakoulun, joka on kaksikerroksinen puinen tyyppikoulu v:lta 1924, ja sen viereen siirretyt rakennukset: vuoraa-maton savupiirtti ja aitta Kyrsyältä, tukkilaiskämpä ja savusauna. Koulu on sittemmin ollut matkailukäytössä, jolloin koulun kahta puolen on rakennettu ulko-terassit.

Toimenpiteet: Rantayleiskaavaan ei vaikutusta, koska ranta on asemakaavoitettu.

Siikakosken sahan jäänteet (rs 2) RS 24.22

Sahasta on jäljellä rakennusjäänteitä.

Koskea on perattu puutavaran uittoon soveltuvaksi. Se on kuitenkin edelleen arvokas pienvesi. (ks pv 1).

Toimenpiteet: kulttuurihistorialliselle alueelle ei ole toivottavaa kaavoittaa uutta rakennuskantaa.

Telataipaleen koristepuukokoelma (rs 3)

Niemessä jossa venäläisillä on ollut kasarmi, on vanhan asuinrakennuksen pihaan kerätty joukko koristekasveja. Näitä ovat valkopoppeli, saarni, sembra, lehtikuusi, japaninmarjakuusi, japaninjalopähkinä, vuorijalava, tammi, siperianpihta, pähkinäpensas, hernepensas ja puistosyreeni. Aluskasvina paikalle on levin-